

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΙΔΡΥΤΗΣ : ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ

ΙΟΥΛΙΟΣ — ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

1953

ΕΡΑΣΜΟΥ
ΙΩΑΝΝΙΝΑ

Ο «ΝΙΚΗΡΑΤΟΣ», ΤΗΣ ΕΥΑΝΘΙΑΣ ΚΑΪΡΗ

Για την Ευανθία Καΐρη (1797-1869) θα πρέπει κάποτε να γίνει ξεχωριστός λόγος. Υπήρξε μια από τις πιο χαρακτηριστικές και τις μεγαλύτερες έλληνίδες του περασμένου αιώνα. Διαθέτοντας έκτακτα πνευματικά και ήθικα χαρίσματα, μόρφωση και καλλιέργεια, — εκπαιδεύτηκε από τον αδελφό της στις Κυδωνίες κι έμαθε τέλεια την αρχαία ελληνική, την Ιταλική και τη γαλλική, καθώς και φιλοσοφία κι ανώτερα μαθηματικά — η Ευανθία στάθηκε στο πλευρό του Θεόφιλου και με σπάνια ανφοσίωση έκαμε ό,τι μπόρεσε για να στερεώσει το έργο του και να διαδόσει τις ανακαινιστικές του ιδέες. Την Ευανθία, μπορούμε να τη χαρακτηρίσουμε ως ένα από τα πρώτα προηγμένα γυναικεία πνεύματα της Νέας Ελλάδος, τόσο για τη συνείδηση του γυναικείου ρόλου που είχε όσο και για τις ένθουσιώδεις δημοκρατικές και πατριωτικές ιδέες της. Ο Κοραΐς και ο Διδότος που τη γνώρισαν κι είχαν άλληλογραφία μαζί της, εκφράζουν τον θαυμασμό τους για τη φυσιογνωμία της. Ο Κοραΐς την προτρέπει και μεταφράζει ελληνικά το σύγγραμμα του Βουίλλ «Συμβουλές στην κόρη μου». Στον διεξοδικό πρόλογό της η Ευανθία, προτρέπει τις έλληνίδες προς την παιδεία και την άρετή. Το ιδανικό της, είναι να βγει η έλληνίδα από την καθυστέρηση και την άμορφωσιά και να πάρει υπεύθυνο μέρος στην πρόοδο και τον πολιτισμό του Έθνους της.

Οι ιδέες, το πάθος και το ήθος της Ευανθίας, καθρεφτίζονται σαφέστερα στη θεατρική δοκιμή της «Νικήρατος», που την έγραψε λίγο έπειτ' από την δραματική πτώση και την έξοδο του Μεσολογγιού, ακριβώς για να εξάρει το μεγαλείο του αντιστασιακού και βαθύτερα φιλελευθέρου φρονήματος των πολιορκουμένων. Είναι κρίμα που το δράμα αυτό γράφτηκε στην παγωμένη, λογία, ρητορική και σχηματοποιημένη γλώσσα της εποχής — αυτή τη γλώσσα που για δεκάδες χρόνια νέκρωσε την ζωντανή ψυχή, την ποιητική

φαντασία και τη λογοτεχνικότητα του Έθνους. Αλλά παρ' όλα αυτά και παρά τη φυσική του άτεχνία και τον περισσόλογο ρωμαντισμό του, παρά τον κραυγαλέο πατριωτισμό του που θυμίζει λόγους ρητόρων της εποχής, ο «Νικήρατος» διασώζει ακόμα ως σήμερα την ελκρικίνεια μιās αυθόρμητης χειρονομίας, τη φωνή ενός γνησίου πατριωτικού αισθήματος και την πνευματικότητα μιās συνειδήσεως άγνης που εξάρει με ένθουσιασμό το γεγονός της Έπαναστάσεως του 21 αλλά και κρίνει αυστηρά κι άδυσώπητα τις παρακτροπές και τα καταστρεπτικά έλαττώματα των κακών Έλλήνων της εποχής. Συγχρόνως, διακρίνουμε καθαρά μέσα από τους πύρινους λόγους των ήρώων του δράματος τις δημοκρατικές πεποιθήσεις της Ευανθίας που άσφαλώς τις είχε ένωτισθεί από τον Θεόφιλο. Έτσι, μπορούμε να πούμε πως στο βάθος του δράματος, διαφαίνεται η αυστηρή μορφή του ανακαινιστή φιλοσόφου. Αλλά επίσης πρέπει να εξάρουμε και κάτι άλλο: ουσιαστικός ήρωας του έργου δεν είναι ο γενναίος στρατηγός Νικήρατος, αλλά η «έλληνίδα γυναίκα» που η γενναία ψυχή της και το άδιάφθορο πατριωτικό ήθος της εκπροσωπούνται σεμνά από την κόρη του Νικήρατου και από τον χορό των γυναικών της εξέδου. Ο «Νικήρατος» παίχτηκε πολλές φορές με μεγάλη έπιτυχία στο τότε θέατρο της Σύρου που βρισκόταν σε μεγάλη άκμή. Και στα 1841, μεταφράστηκε Ιταλικά από τον λόγιο Σεβηριανό Φογάτσι.

Του «Νικήρατου» μονάχα ένα αντίτυπο σώζεται — αυτό που βρίσκεται στα χέρια του κ. Δημ. Καΐρη. Αν δεν είναι θεατρικό έργο, είναι όμως ένα χαρακτηριστικό πνευματικό και ψυχολογικό ντοκουμέντο της εποχής του Θεοφίλου Καΐρη — καθώς και της προσωπικότητάς του που ήταν κατ' έξοχην ανθρωποπλαστική, γιατί δεν υπάρχει άμφιβολία πως η Ευανθία Καΐρη, βρήκε και περπάτησε στον ώραίο δρόμο της χάρη στον θαυμάσιο Θεόφιλο.

Α. ΚΑΡΑΝΤΩΝΗΣ

